

Марта Нешковић*

ЖИВОТ У МАНАСТИРУ ШАОЛИН У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ КОВИДА-19

Апстракт: Ова студија је посвећена животу заједнице манастира Шаолин у време пандемије ковида-19. Анализа почиње реакцијама руководства манастира након што је држава увела мере карантина, приказујући њихову примену у оквиру Манастира. Текст се даље фокусира на то како се свакодневни живот променио у време карантина који је трајао пет месеци. Приказане су промене дневних обавеза и рутина три групе који чине шаолинску заједницу: религиозних монаха, монаха ратника и страних студената кунгфуа. У дискусији су примењени теоријски концепти везани за динамику свакодневног живота и кризу током пандемије у манастиру Шаолин. Ова студија се ослања на званичне манастирске документе, интервјуе са монасима и члановима заједнице уопште, као и лична искуства истраживача.

Кључне речи: манастир Шаолин, пандемија ковида-19, свакодневни живот, монаштво заједница, Кина

Увод

Овај рад за циљ има анализу трансформације свакодневног живота монашке заједнице манастира Шаолина током петомесечног периода карантина, који је уведен као последица епидемије ковида-19, и који је трајао од 23. јануара до 22. јуна 2020. године. Прецизније речено, овај рад се бави активностима манастирског руководства као и променама кроз које је колективни манастирски живот прошао током епидемије. Истраживање се ослања на званичне документе које је објављивала Светска здравствена организација, архиву манастира Шаолин, интервјуе са члановима манастирске заједнице, као и на лично искуство истраживача. Могућност оп-

* Истраживач-сарадник у Институту за политичке студије. martaneskovic@outlook.com

сервације и учешћа у свакодневном животу манстирске заједнице током периода карантина дугујем чињеници да сам у време почетка епидемије већ боравила у манастиру Шаолин ради реализације мог етнографског терена везаног за израду докторске дисертације¹ на тему односа између шаолинских борилачких вештина и чан будизма. Моје истраживање је почело у априлу 2018. године и завршило се августа 2020. године.

Манастир Шаолин (少林寺 Shàolín Sì) представља значајан историјски и савремени феномен, вредан антрополошког проучавања. Налази се испод врха Шаоши, у јужном делу планинског венца Сонгшан, у округу Денгфенг провинције Хенан, у Кини. Манастир је 2010. године Унеско прогласио за културну баштину од светског значаја. Ова јединствена, историјска, религијска и културна институција у модерно доба наставља да негује своје нематеријално културно наслеђе, чувано и развијано кроз историју манастира, дугу петнаест векова. Манастир Шаолин је колевка чан будизма, али је и изворно место борилачких вештина које су на међународном нивоу познате под именом шаолински кунгфу.

Полазна теоријска и интерпретативна одредница овог рада је концепт свакодневног живота. Међу различитим дефиницијама овог концепта у постојећој антрополошкој и социолошкој литератури (Heller 1978, Sulima 2005, Morgan 2011), природи овог истраживања најпре одговара дефиниција коју је понудила Хелер, која гласи: „Свакодневни живот представља основни оквир активности које карактеришу репродукције појединаца, а које обухватају учешће у конкретним друштвеним односима, конкретним системима захтева, конкретним институцијама и које се одвијају у непосредној (конкретној) средини појединца, у континуитету, из дана у дан” (Heller 1978, 30). Поред тога, дефиниције „микро” и „макро” света у контексту свакодневног живота, које је дала Спасић (Spasić 2004, 46), омогућиле су да у овом истраживању теоријски приближим анализу свакодневног манастирског живота анализи круцијалних акција које су кинеска држава и шире кинеско друштво предузеле у борби против епидемије.

1 Докторска дисертација под називом „Антрополошка анализа борилачких вештина у манастиру Шаолин на почетку 21. века” је део истраживачког пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под називом „Идентитетске политике Европске уније: прилагођавање и примена у Републици Србији”.

Државне стратегије у борби против епидемије

Борба против епидемије у Кини је озваничена затварањем града Вухан у провинцији Хубеј (са 11 милиона становника) на дан 23. јануара 2020. године, уочи дочека Кинеске нове године. Држава је тада прогласила висок ниво националне ванредне ситуације (ниво 1 од могућа 4 нивоа), који означава „екстремно озбиљан инцидент”.

Током првог таласа епидемије у Кини (第一波疫情 Dì yī bō yìqíng), држава је као основни принцип приступа здравству увела „четири тачке фокуса” који је означавао усмерење на пацијенте, медицинске експерте, ресурсе и лечење. На основу искуства са епидемијом SARS-а из 2004. године, држава је одмах након проглашења националног ванредног стања почела да гради нове болнице, медицинске центре и установе за изолацију заражених у Вухану, а потом и широм Кине. У фебруару, када је епидемија у Вухану досегла свој врхунац, више од 1800 тимова епидемиолога је било задужено за праћење десетине хиљада потенцијално заражених људи на дневном нивоу (WHO February 16–24th 2020). Светска здравствена организација (СЗО) и Кинески центар за контролу болести и превенцију успоставили су стратегије за идентификацију клиничких случајева, а тиме и јасне критеријуме за препознавање случајева SARS-CoV-19. Ове стратегије су подразумевале праћење здравствене ситуације излечених пацијената као и контактирање свих људи који су због блиског контакта са пацијентима били у ризику од заразе. Широм Кине, на јавним местима као што су аеродроми, возне станице, аутобуске станице, терминали трајеката итд. успостављено је мерење температуре помоћу инфрацрвених термометара и инсталирано више хиљада станица за медицинску помоћ и изолацију (WHO January 10th 2020; WHO Feb 16–24th 2020). На локалном нивоу, свака стамбена заједница је имала особу задужену за доставу прехранбених намирница, али и за контролу здравственог стања станара и њихову циркулацију на дневном нивоу.

Осим епидемиолошких мера, уведених на националном државном и локалном нивоу, мере за борбу против епидемије (措施 cuòshī) су успостављене и контролисане и на индивидуалном нивоу кроз дигитални „здравствени код” (健康码 jiànkāng mǎ). Први здравствени код развила је компанија *Alibaba* 7. фебруара и то као део апликације *Alipay* која има функцију дигиталног новчаника (支付宝 Zhīfùbǎo). Неколико недеља касније здравствени код је такође развијен као саставни део личног профила апликације *Wechat* (微信 Wēixìn).

Две државне политике, уведене на крају првог таласа остале су на снази све до данас. Прва политика под називом „Прецизна превенција и контрола” („精准防控” Jīngzhǔn fáng kòng), објављена је у медијима 27. фебруара 2020, а за ову сврху Државни савет је издао „Обавештење о успешној превенцији и контроли нове епидемије упале плућа, засновано на научним и прецизним методама у сагласности са законом”. Ова политика се заснива на следећа два принципа: „правовремена дијагноза, брза изолација, прецизно руковођење и контрола и ефикасно лечење” (Liang WN et al. 2021). Друга политика, под називом „Нормализација у борби против епидемије” („抗议常态化” Kàngyì chángtài huà) била је објављена 8. априла 2020. године као одлука Сталног одбора политичког бироа централног комитета Комунистичке партије Кине (Standing Committee of the Political Bureau of the Communist Party of China Central Committee). Ова политика представља дугорочну стратегију и односи се на нормализацију превенције и контроле над епидемијом као и брзо успостављање производње и животног реда.

Други талас епидемије настао је као последица „уноса” вируса из иностранства. Држава је спровела стратегију под називом „Превенција уноса вируса споља и стабилизација мера превенције унутар земље” (погледати Liang WN et al. 2021). Ова стратегија, која се и даље спроводи, наглашава важност строгих провера на аеродромима као местима путем којих у Кину улазе потенцијално заражени путници из иностранства.

Хуманитарне активности манастира Шаолин за време пандемије ковида-19

У претходном делу представљени су најзначајнији догађаји и државне антиепидемијске мере током првог и другог таласа заразе ковидом-19 у Кини. У овом делу, а на основу података сакупљених из архиве манастира Шаолин и кроз интервјуе са монасима, изложени су подаци о хуманитарним активностима шаолинске међународне заједнице спроведеним у Кини и иностранству у периоду од јануара до маја 2020. године.

Руководство манастира Шаолин је од самог почетка ванредног стања позвало лаичке ученике и монахе из домаће и међународне заједнице да потпомогну разрешење епидемијске, а затим и пандемијске ситуације. Као прво, религијски монаси су посветили дневне обреде и молитве колективном миру и здрављу. Старешина мана-

стира Ши Јонгсин је позвао све шаолинске монахе да учествују у будистичкој церемонији „100 монаха, 100 благослова” („百僧百福” *Bǎi sēng bǎi fú*), при којој су молитве за заштиту од „заразе, глади, катастрофа, страха и других патњи” биле посвећене како становницима Вухана, као најугроженијим од заразе вирусом, тако и људима широм света. Као друго, међународна шаолинска заједница се удружила у организовању хуманитарне помоћи за најугроженије. Хуманитарна помоћ је подразумевала сакупљање финансијске помоћи и пошиљке заштитне медицинске опреме. Током првог таласа донације су упућене угроженом кинеском становништву, а током другог таласа, када се ситуација у Кини стабилизовала, донације су слате у иностранство. У добровољном давању финансијске помоћи учествовали су чланови манастирске заједнице, затим монаси шаолинских подманастира у Кини и чланови шаолинских културних центара у иностранству.

Од 29. јануара до краја маја 2020. године манастир Шаолин је заједно са својих пет подманастира и 15 шаолинских културних центара у иностранству, успео да превазиђе разне логистичке потешкоће и донира 29 пошиљки са укупно 1,18 милиона комада сертификоване заштитне медицинске опреме болницама у високо угроженим местима у Кини и иностранству.

Ванредно стање у манастиру Шаолин

Податке о свакодневном животу у манастиру Шаолин током петомесечног периода карантина прикупила сам током и након свог боравка у манастиру који је трајао од априла 2018. до августа 2020. године. Овај део рада произлази дакле из опсервације и учешћа истраживача у свакодневном животу као и из формалних и неформалних интервјуа са члановима манастирске заједнице.

Вест о обавезној изолацији свих туристичких места провинције Хенан званично је објављена на дан уочи прославе Кинеске нове године, односно Пролећног фестивала (тј. 23. јануара 2020. године). Старешина манастира Ши Јонгсин, након овог званичног саопштења, одмах је за манастирску заједницу припремио приручник о превенцији и контроли епидемије који је био усаглашен са званичним државним мерама. Чланови заједнице су обавештени о затварању манастира, односно о немогућности изласка и уласка, док су они чланови, који су у то време били на путовању ван манастира, обавештени да до даљњег повратак у манастир није могућ, односно да треба да остану где су и чекају даља обавештења. Прослава Пролећног фестивала која је требало да се одржи то вече, уз доделу пох-

вала за успех на годишњим манастирским испитима, отказана је, као и свака врста колективног окупљања.

Од чланова заједнице се захтевало да остану изоловани у својим собама, док је Медицинско одељење манастира оформило *Групу за њревенцију епидемије и контролу свакодневнoг живота* у складу са званичним антиепидемијским мерама. До краја вечери манастирска управа је успоставила процедуре за свакодневни живот у карантину. Сви излази и улази у манастирски комплекс су затворени и забрањена је свака врста колективне активности. Дневни обреди, као што су колективна јутарња и вечерња рецитација будистичких класика и мантри, као и групни обеди су отказани и уместо тога су појединци добили инструкције о одржавању духовног живота у изолацији, односно у својим собама, које је подразумевало рецитацију, читање књига и медитацију као основне чан будистичке праксе. Чланови заједнице, који су недавно (тј. у претходних 14 дана) посетили провинцију Хубеј, били су позвани у шаолинску апотеку, где су дали извештај о својим кретањима, а потом стављени у изолацију на посматрање. Медицинско особље манастира је свакодневно мерило телесну температуру свим члановима заједнице пре подневног обеда на улазу у салу за ручавање. Манастирски простор је такође дезинфикован сваки дан. Ультраљубичасто зрачење, поред 75% алкохола и других дезинфекционих средства, такође је периодично коришћено за стерилизацију. Свака просторија је опремљена дезинфекционим средством за руке и колективу је наглашена важност честог проветравања соба и беспрекорне хигијене. Манастирска управа је, усред велике несташице антиепидемијског материјала ипак успела да набави 1000 заштитних маски. Такође је свим члановима заједнице на дневној бази био доступан лек кинеске традиционалне медицине који јача имунитет и смањује могућност прехлада и вирусних инфекција.

Захваљујући детаљној организацији свакодневног живота коју је спровело руководство манастира и стриктном поштовању правила превенције самих чланова заједнице, током целог периода карантина није се појавио ниједан случај температуре нити других симптома који би указали на потенцијалну заразу SARS-CoV-19 вирусом.

Свакодневни живот у манастиру Шаолин

Моје дуготрајно истраживање у манастиру Шаолин указало је да се манастирска заједница може сагледати кроз три њене главне групе, а то су: религијски монаси, кунгфу монаси и страни ученици (Nešković 2020). У овом делу представљен је свакодневни живот

сваке од три групе посебно, најпре у периоду пре увођења ванредног стања, а затим кроз најзначајније промене које су уследиле у њиховом колективном животу током епидемије.

Свакодневни живот религијских монаха

Корени монашке дисциплине (戒律 *jièlǜ*) чан будистичких манастира у Кини (丛林 *Cónglín*) се могу пратити све до традиционалних индијских Vinayas (Yifa 2002). Организација свакодневног живота у манастиру Шаолин се одликује комплексним односом између структуриране монашке дисциплине и слободне праксе чана, засноване на личним афинитетима и наклоностима. Поред формалних дужности, заснованих на подели посла специфичној за чан будистичке манастире, монаси посвећују значајан део свог слободног времена религијској пракси и изучавању одређених домена шаолинског културног наслеђа, као што су медитација, религијске церемоније, рецитације и изучавање будистичких класика, шаолинске борилачке вештине, чан медицина, шаолинска фармакологија, стреличарство, калиграфија итд.

Манастирска управна структура се састоји од различитих канцеларија: традиционалне канцеларија старешине, канцеларија за пријем гостију и дневне активности, канцеларија за кунгфу монахе, библиотека, одаје за чување и припрему хране, аптека итд. Канцеларије које су уведене у савремено доба су канцеларија за спољне послове, канцеларија за односе са јавношћу итд. Свака канцеларија манастирске управе функционише на основу специфичних правила и регулатива које се заснивају на такозваним Баицанговим правилима чистоте², која потичу из времена династије Јуан (14. век). За формулацију ових правила и њихово спровођење је задужена Будистичка асоцијација Кине³.

Свакодневни живот религијских монаха се одвија по следећем основном распореду. Дан почиње са јутарњом молитвом у пет сати или пола шест, у зависности од доба године. После доручка који се одржава у шест и петнаест, монаси започињу своје дневне послове.

2 Најранија компилација чан будистичког манастирског кода на коју можемо наићи у литератури јесу Баицангова правила чистоте (百丈清規 *Bǎizhàng Qīngguī*) из династије Танг. Ова правила су приписана ученику познатог будистичког учитеља Мазу (Mazu, 709–788), монаху Баицангу (Baizhang, 749–814). Међутим историчари често доводе у питање аутентичност и овог документа и придају првенство Царском издању Баицангових правила чистоте (敕修百丈清規 *Chì xiū Bǎizhàng Qīngguī* from) из 1338. (погледати Yifa, 2002, 47; Poceski 2003, 33; 2006, 15).

3 Даље о односу између државе и будистичке заједнице у Кини погледати Nešković 2017.

Будући да је манастир Шаолин веома активна првенствено религијска, а онда и културна институција у Кини и на међународном плану, дневни распоред за припаднике манастирске управе је веома захтеван. Доручак и ручак су део дневних религијских обреда и почињу уз колективну молитву. Вечера не спада у колективни обред, већ је постављена за самопослуживање у шест сати после подне⁴. После ручка долази шетња и одмор након чега свако наставља са својим дневним задужењима. Самокултивација се подразумева као саставни део свакодневног живота утолико пре што се она, по чан будистичком учењу, може практиковати како кроз усмерене религијске праксе, тако и кроз активности из свакодневног живота. Манастир Шаолин као колевка чан будизма строго чува, одржава и развија своје материјално и нематеријално културно наслеђе. Један од најзначајнијих доприноса који манастир пружа међународној будистичкој заједници јесте очување традиционалне седеће медитације (坐禪 zuòchán). У оквиру манастирског комплекса постоји зграда која се зове *Чан дворана*, у којој живе монаси чија главна дужност је свакодневна интензивна медитација. Они живе и хране се одвојено од остатка манастирске заједнице и немају скоро никакав контакт са спољашњим светом.

Манастир Шаолин је, с обзиром на његову припадност Сонгшан туристичкој зони, свакодневно преплављен туристима. Монаси се, осим у случају када имају конкретна посла у делу манастира отвореном за јавност (религијске церемоније, примање гостију, чување улаза у дворане итд.), углавном труде да га избегну што је више могуће. Ипак, неретко их можемо видети у дугим одорама како ужурбаном прелазе манастирски простор ка једним од врата која воде ка резиденцијалном делу манастира. Једна од највидљивијих промена, које је унео карантин, била је нестанак јавног простора. Овај простор је постао заједнички и простор слободног кретања за чланове манастирске заједнице. У првом таласу, који је донео атмосферу несигурности и потребу за изолацијом и опрезношћу, овај простор је остао празан. Током првих недеља посматрач не би могао да уочи скоро никога у манастирским двориштима. Владала је тишина и ишчекивала се потврда да нико у манастиру није заражен⁵. Такође, на почетку карантина нико није знао колико ће изолација да траје и нестрпљиво се чекало на вест о стабилизацији епидемијске ситуације и крају карантина. Ово је било време обележено тишином, али

4 У традиционалној теравада будистичкој традицији, монаси не једу после поднева. Ово правило је напуштено у традицији махајана школе будизма.

5 Свака особа која би се вратила у Манастир изван округа Денгфенг непосредно пред увођење карантина била је под опсервацијом.

и одређеном дозом анксиозности јер је ситуација у Кини, а ускоро потом и у целом свету, постајала све гора. Руководство манастира је пружало потребне информације и новости заједници, подсећајући на неопходност изолације и стриктног придржавања мера. Чланови заједнице су се такође информисали путем медија који су из часа у час објављивали новости о епидемијској ситуацији.

Из разговора са монасима се може закључити да је на почетку карантина заједница била под притиском епидемијске ситуације и да је постојала одређена доза тензије услед нове организације живота и превентивних мера. Појавило се питање како ће ситуација изолације утицати на свакодневни манастирски живот. Такође, владала је општа брига о популацији која се налазила у највећој опасности, прво у Вухану, а после и у другим деловима Кине. Старешина манастира је позвао све чланове шаолинске заједнице да заједничким напорима сакупе донације и обезбеде што је могуће више заштитне опреме болницама широм Кине. Финансијска помоћ и медицински материјал су слати преко државних хуманитарних организација провинције Хенан. Религијски монаси су посвећивали своје дневне молитве здрављу и добростању угрожене популације као и докторима и медицинском особљу који су се борили против епидемије.

Посао око уређења дневних активности у манастиру свео се на организовање унутрашњих послова са минималним групним сусретима, што је значајно утицало на свеукупну атмосферу унутар заједнице. Дневне рутине монаха су се промениле у оној мери у којој су имале везе са „спољашњим светом”. Приметила сам да се свакодневни живот монаха који су учествовали у организацији манастирских дневних активности највише променио, док се живот монаха који су били посвећени медитацији најмање променио. Тако на пример, монаси који би се у „нормално” време бавили пријемом гостију, сада су контролисали правилно спровођење антиепидемијских мера. Рецитација будистичких класика и учење религијских доктрина и обреда настављени су на индивидуалном нивоу. Рекла бих да је време у изолацији омогућило монасима да још више цене миран и уређен живот јер су имали више простора за обликовање личне перспективе у односу на будистичко учење и праксу. Овакво искуство је пре свега било омогућено захваљујући манастирској управи која је улила поверење члановима заједнице да не морају да брину о својој безбедности. Поред строгих хигијенских мера и дневних здравствених провера, залихе прехранбених производа биле су довољне да одрже заједницу читавих годину дана. Будући да је „сваки живот био загарантован” у оквиру заједнице, монаси су могли у миру да наставе са својим религијским обавезама (из интервјуа са монасима).

После неколико недеља карантина, односно када је постало јасно да нико из заједнице није заражен и да су званичне антиепидемијске мере ефикасне, тензија је попустила. Чланови заједнице су се осећали релаксираније утолико што су осећали да малтене не постоји никакав даљи ризик од заразе. Монаси су у слободно време почели више да проводе шетајући се у двориштима, а као најучесталије активности помињали су клањање Буди, рецитовање будистичких класика и мантри, читање књига и праксу борилачких вештина.

После првог таласа епидемије, строге мере које су подразумевале минималан контакт између чланова заједнице и забрану групних окупљања и церемонија су остале на снази, међутим, неретко се могло видети да монаси после обеда шетају унутар манастирског комплекса и посећују једни друге на чају. Руководство манастира је подстицало све чланове да слободно време користе за учење о шаолинској историји и култури, а били су организовани и месечни испити. Колективни обеди су били забрањени током читавог периода карантина, тако да се после преузимања хране у трпезарији свако враћао назад у своју собу за одмор.

Манастирска управа је као главне циљеве у овом периоду навела заштиту своје заједнице и обезбеђење сигурног и мирног религијског живота, као и сакупљање донација ради помоћи угроженој популацији у Кини и широм света. Такође, манастирска управа је успела да чак и током карантина ради на планирању и развоју имплементације шаолинских културних и образовних пројеката. Осим тога, чинило се као да су монаси, потпуно прилагођени изолацији почели да цене монашки живот карактеристичан за традиционално окружење чан будистичких манастира, односно идеал „манастира скривеног дубоко у планинском пределу” (丛林 Cónglín).

Свакодневни живот кунгфу монаха

Званични наратив манастира Шаолин представља шаолински кунгфу као отеловљење религијских, филозофских и етичких вредности чан будизма, култивисаних кроз манастирску историју дугу петнаест векова (Shi Yongxin 2013, 2014/2020). Осамдесетих година прошлог века, монах Ши Сингџенг (претходни старешина манастира и учитељ данашњег старешине Ши Јонгсина), формализовао је присуство кунгфу монаха као чланова манастирске заједнице. Кунгфу монашка група (武僧团 Wūsēng tuán) има за циљ очување и промоцију манастирског наслеђа борилачких вештина у свету познатих под именом шаолински кунгфу.

Шаолински кунгфу монашки тим се састоји од талентованих и посвећених практиканата борилачких вештина који у манастир долазе из средњих школа за борилачке вештине (武校 wǔ xiào) из читаве Кине. После завршетка (а некад и пре) средње школе ови младићи, као најбољи ученици својих школа, полажу пријемни испит за улазак у шаолинску кунгфу монашку групу. По уласку у заједницу они прихватају обавезу да поштују правила манастирског живота и понашања. Прихватањем старешине манастира за свог главног будистичког учитеља, проласком кроз посебну церемонију (皈依 guīyī), они постају лаички будисти и део званичне шаолинске генеалогije. После навршене 21. године, ови младићи могу да одлуче и да се замонаше (проласком кроз церемонију 受戒 shòujiè). Уколико се одлуче за ову опцију, они добијају одређене дужности које су везане за организацију свакодневног живота и извођења будистичких обреда. За њих пракса кунгфуа престаје да постоји као примарна активност и обавеза, већ постаје врста чан самокултивације. У чан будистичком религијском животу, пракса борилачких вештина има потенцијал да се трансформише у праксу кунгфуа, односно врсту духовне самокултивације која потпомаже појединцу на његовом путу ка откривању праве природе сопства. Моје теренско истраживање указује да они кунгфу монаси, који не изаберу живот религијских монаха до тридесете године, најчешће напуштају манастир и развијају секуларни живот. Ови појединци могу да одржавају своју везу са шаолинском заједницом као лаички ученици и то пре свега кроз укључивање у манастирске културне и образовне активности, као што су подучавање шаолинских борилачких вештина у секуларним школама.

У кунгфу-монашкој заједници разликујемо активне извођаче (најмлађа, средња и старија група) и учитеље који су одговорни за њих, односно за њихово образовање и организацију великог броја домаћих и међународних изведби које се одржавају током године. Учитељи најмлађе извођачке групе су потпуно посвећени развоју својих ученика као представника шаолинске културе. Они се не понашају само као њихови васпитачи, већ и као њихова старија браћа која брину о њиховом свеукупном добростању на свакодневном нивоу. Одговорни су за њихово образовање, њихове изведбе борилачких вештина, али и за њихову дисциплину живота, здравље и правилну интеграцију у манастирску заједницу. Сви кунгфу монаси живе у заједничкој згради и временом развијају братски однос. Постати „брат“ за кунгфу монахе представља нешто што се заслужује одговарајућим поштовањем моралних начела, доприносом колективу, искреним подржавањем осталих чланова и истрајношћу у извршавању својих дужности.

Свакодневни живот кунгфу монаха је веома напоран, што се може закључити упознавањем са њиховом дневном рутином. Рано јутро је резервисано за јутарњи час (早课 zǎo kè), односно рецитацију будистичких класика, или за јутарње трчање, а избор је одређен захтевима изведби и праксе борилачких вештина, одлукама манастирске управе и религијским календаром. У шест сати млађи чланови послужују доручак у Дворани за ручавање. Први тренинг борилачких вештина почиње у пола девет и траје око два сата. Затим долази послуживање ручка (у пола дванаест), после чега младићи могу да се одморе до пола три после подне, када почиње слеподневни тренинг. После вечере и кратког одмора долази вечерњи тренинг који је најчешће заказан за седам сати увече. Кунгфу монаси учествују у свим важним религијским прославама будистичког календара и имају своје место у дворанама у којима се одржавају службе. Тренинг се некада помера за пре или касније, прекида или прескаче у зависности од њиховог образовног програма који се организује у одређеним периодима током године (када има мање изведби) и обавеза у односу на ширу манастирску заједницу (истовар прехрамбених производа, селидба намештаја и различитих предмета из једне просторије у другу итд.). Њихов образовни програм се дакле разликује током године. У пролеће и на лето, када има највише изведби у самом манастиру и ван њега (гостовања по Кини и свету), младићи имају мање часова историје, културе и језика, док се у касну јесен и током зиме интензитет наставе појачава.

Свакодневни живот кунгфу монаха за време карантина се уколико променио што су њихове активности постале редуковане на обавезе у оквиру њихове групе, односно на тренинг борилачких вештина и интензиван образовни програм. Њихове обавезе према целокупној заједници су сведене на минимум и оне су укључивале служење хране члановима заједнице (приликом чега су били обучени у антиепидемијску одећу) и помоћ при повременим пословима који су захтевали физичку снагу. После неколико недеља карантина, када је постало очигледно да се епидемијска ситуације неће завршити тако брзо, учитељи су говорили својој млађој кунгфу монашкој браћи како треба да искористе време у изолацији како би поправили своје слабости у вежби и перформансу шаолинских борилачких вештина и како би научили што је више могуће о шаолинској култури и историји. Будући да изведби није било, младићи су могли потпуно да се посвете учењу и тренирању. Тренинзи су били интензивнији, а у оквиру часова посвећених култури, најмлађа група је морала да научи напамет Сутру срца (心经 Xīn Jīng) и Мантру велике самилости (大悲咒 Dàbēi Zhòu). Учитељи су својој млађој браћи давали одређени рок за учење поменутих будистичких класика након чега су заказивали неформално испитивање.

Сваки тренинг се састојао из два дела. Први део је имао фокус на физичкој снази и кондицији, а други на основним техникама шаолинског кунгфуа (基本功 Jīběngōng) и вежби такозваних форми борилачких вештина, односно низу покрета који одговарају специфичном стилу борбе (套路 tàolù). Између првог и другог дела тренинга, учитељ је оглашавао време за паузу када је требало да се отрчи до Дворане за ручавање да би се попиле по три чиније традиционалног лека који је служио за јачање имунитета и заштиту од зараза. Тренинзи су се одржавали у великој сали за тренинг или у различитим отвореним дворишним просторима манастирског комплекса. Будући да је простор био затворен за јавност, учитељи су са више слободе могли да бирају место за тренинг. Након првог таласа епидемије у Кини, једна од споредних капија манастира је била отворана рано ујутру толико да омогући кунгфу монасима да изађу на трчање по околном планинском пределу.

Старији кунгфу монаси су се бринули о дисциплини млађе браће, уз посебно обраћање пажње на беспрекорну хигијену. Чистоћа и уредност свих соба је проверавана сваког дана и то пре јутарњег и послеподневног тренинга. Када се неко из заједнице осећао малаксало одмах је био изолован, а његово здравствено стање испитивано је од стране шаолинских лекара. У том случају, младић који је био под опсервацијом, изостајао је са тренинга све док доктори нису били сигурни да се не ради о случају коронавируса. Срећом, ова ситуација се десила само неколико пута током целог петомесечног карантина и сваки пут је било утврђено да је узрок безазлен и да се ради о премору. Кунгфу монаси добијају по један слободан дан у сваких неколико недеља, а некад и само једном месечно, тако да стање премора није изненађујуће. Сматрам да је изолација омогућила новим члановима заједнице кунгфу монаха (а то су младићи између 13 и 17 година старости) да постану брже и дубље интегрисани у манастирску заједницу. Сама чињеница да је манастирско руководство бринуло о њиховом здрављу и штитило их од заразе и да су сви чланови заједнице, а поготово младићи из исте групе, бринули једни о другима на дневном нивоу, омогућила је овим младићима да развију сигурност у своју припадност шаолинској заједници.

Свакодневни живот страних ученика

Страни ученици долазе у манастир Шаолин првенствено како би учили шаолинске борилачке вештине и доживели свакодневни живот у месту које представља колевку чан будизма. Посебну вредност за стране ученике, као и за туристе, представља аутентичност материјалног и нематеријалног културног наслеђа манастира, чуваног и

развијаног током његове дуге и бурне историје. Моје истраживање показује да боравак страних ученика у манастиру, за њих представља културно искуство, али не и интеграцију у манастирску заједницу. Главни разлог за немогућност њихове интеграције је чињеница да је Шаолин првенствено религијска институција. Страни ученици живе и хране се ван манастирског комплекса – све до 2019. били су смештени у оближњем сеоцу Вангциго, а након тога у Денгфенгу, најближем градском насељу. Канцеларија за стране послове је одговорна за свакодневни живот страних ученика и њихове активности унутар манастира. Појединци могу да дођу у било које доба године и да остану онолико колико желе, наравно под условом да током боравка у манастиру поштују правила заједнице и не ремете свакодневни живот њених сталних чланова. Приликом примања страних ученика у шаолински кунгфу програм за странце, манастирска управа не прави разлике на основу годишта, пола, националности, културне или религијске припадности, професионалног опредељења итд. Дакле сви заинтересовани страници се могу пријавити за учешће у програму који траје током целе године. Током касне јесени и зиме страних ученика има само неколицина, док се током касног пролећа и лета скупи и по педесет странаца у исто време. Појединци и организоване групе из шаолинских културних центара и других центара за борилачке вештине из целог света, током лета се сусрећу у манастиру, тренирају заједно и размењују утиске. Највернији ученици се враћају сваке године у манастир, док други долазе на сваких пар година, односно када им се укаже прилика. Захваљујући успешној међународној промоцији шаолинског кунгфуа, шаолинска култура је постала саставни део савремене, глобалне популарне културе.

Свакодневни живот страних ученика је организован на следећи начин. Од понедељка до петка, јутарњи час борилачких вештина се одржава од пола девет до пола једанаест. После ручка неки ученици за себе организују часове кинеског језика док се други одмарају. Послеподневни тренинг траје од пола три до пола пет. Остатак времена, укључујући викенд, остављен је за слободне активности. Учитељи препоручују да се субота ујутру искористи за групни обилазак околног планинског предела. Ученици такође воле да проведу бар један од два слободна дана у истраживању манастирског комплекса и околних планинских предела. Други дан је најчешће резервисан за одлазак у Денгфенг, где ученици обављају куповину и проводе време ћаскајући у једној од кафетерија у центру града и испробавају специјалитете локалних ресторана. На молбу страних ученика, манастирска управа може за групу да организује уводне часове чан

медитације и традиционалне кинеске медицине на енглеском језику. Међутим, за дубље изучавање било ког од огранака традиционалне шаолинске културе (нпр. чан будизам, чан медицина, медитација, борилачке вештине, стрељаштво, калиграфија итд.) потребно је да ученици поседују одговарајући ниво кинеског језика.

Епидемија у Кини је почела током зиме када је у манастиру од странаца, поред мене, био само још један ученик из Обале Слоноваче. Овај младић је први пут у манастир дошао 2017. године, у оквиру програма културне размене између Кине и земаља Африке. С обзиром на висок извођачки ниво борилачких вештина и ентузијазам за учење о Шаолинском културном наслеђу, који је показао током боравка, манастирска управа га је угостила током периода од три године током којих је учио језик, тренирао борилачке вештине и упознавао се са различитим аспектима шаолинске културне традиције. Имали смо срећу да нам је старешина манастира, као страним ученицима, дозволио да боравимо у самом манастиру током петомесечног карантина. Живели смо у делу комплекса предвиђеном за госте и програме културних активности под називом *Chuípǔ táng* (锤普堂). Током читавог времена изолације живели смо према истим правилима као и остатак заједнице, а манастирска управа нам је обезбеђивала све што нам је било неопходно за свакодневни живот. Младић из Обале Слоноваче је периодично пратио тренинге најмлађе групе кунгфу монаха, али је своје време углавном организовао самостално, укључујући у распоред изучавање различитих области шаолинске културе. У погледу организације мог свакодневног живота, проводила сам највећи део времена у разговору са учитељима и вежбању борилачких вештина, покушавајући да продубим разумевање шаолинског кунгфуа као облика чан будистичке самокултивације. Период карантина, односно изолација од спољашњег света, омогућио ми је изванредну прилику да упознам монашке заједнице и стекнем увид у свакодневни живот овог чан будистичког манастира.

После неколико месеци карантина, чинило се да су се чланови заједнице потпуно прилагодили свакодневном животу, који је био утолико опуштенији што нису постојале обавезе које се намећу при интензивној интеракцији са спољашњим светом. Ипак, манастирска управа је искористила период изолације како би припремила нове културне пројекте и публикације који су за циљ имали да омогуће да шаолинска култура буде приступачнија домаћим и страним љубитељима традиционалне кинеске културе. Када је реч о мом истраживању, овај период ми је омогућио значајан напредак у разумевању манастирске заједнице и њиховог начина примене чан будистичких

доктрина у свакодневном животу, затим разумевању односа чан будизма и шаолинског кунгфуа, као и начина на који чланови заједнице приступају здрављу и добростању.

Дискусија и закључна разматрања

Свакодневни живот се може схватити као поље непосредних искустава (Spasić 12–14; Pavlović 2016, 77), али по мом мишљењу, и простор за нашу активност на индивидуалном и колективном нивоу. Самим тим што је свакодневни живот производ нашег деловања, он постаје одраз нас самих. Стабилност свакодневног живота заправо омогућава одржавање онтолошке сигурности коју развијамо различитим механизмима репродукције (Giddens 1984, 375). Ови механизми су укореењени у свакодневне рутине и ритуале који конституишу доминантни облик уобичајене, „нормалне” друштвене активности. Ритуали свакодневног живота, дакле, представљају одговор на неизвесности живота и неразумевање света, па се у том контексту могу разумети као „механизми преживљавања” (Giddens 1991, 46; Spasić 2004, 273).

Као што нас Павловић подсећа, свакодневни живот се често узима као „супротност крупним друштвеним догађајима” којима се у историји придаје важност (Павловић 2016, 80). На основу радова Хелер и Спасић, размотрила сам подвојеност између свакодневног живота и крупних догађаја, уобичајеног и неуобичајеног, микро и макро космоса итд. Сматрам да догађаји, били они уобичајени или не, безазлени или важни, одређују виталност свакодневног живота, уводе смисао и дају му значење и усмеравају његов развој. Спасић тврди да постојање иманентног дуализма између микро и макро космоса, приватне и јавне сфере живота, малих ствари и крупних друштвених догађаја итд. није оправдано. Односно, уколико се свакодневни живот посматра као континуум, две стране стварности које подразумева дуалистичка подела се заправо међусобно прожимају и чак су потпуно зависне једна од друге (Spasić 2004, 46; Павловић 2016, 80). Ослањајући се на Колинса (Collins 1987, 196), Спасић објашњава да су „ове категорије релативне у смислу да ниједан ентитет не може бити априори третиран као суштински ‘микро’ (појединац, домаћинство, предузеће) или ‘макро’ (друштво, нација, економија)” и да „у сваком микропроцесу има елемент макроструктуре, док се ситуациона микродешавања постепено агрегирају и пролонгирају кроз време и простор прерастајући у ‘макро’”, (Spasić 2004, 46; Павловић 2016, 80).

Истраживање свакодневног живота у манастиру Шаолин за време изолације услед епидемије ковида-19 потврђује теоријско становиште које заступа Спасић, а по ком се микро и макро друштвени ентитети међусобно прожимају. Политике превенције уведене од стране кинеске државе (макро ентитети), као што је обавезно затварање и изолација туристичких зона, резултовале су променама у организацији свакодневног манастирског живота (религијска институција као микро ентитет). Такође, руководство манастира (макро ентитет) је реструктурирало свакодневни живот и активности монашке заједнице на индивидуалном нивоу (чланови заједнице као микро ентитет). Са друге стране, хуманитарна и религијска активност чланова шаолинске заједнице усмерена као подршка најугроженијима од епидемије, прво у Кини, а потом и у иностранству, остварена је управо кроз мрежу структурираних интеракција микро ентитета који се понашају као макро ентитети.

Литература

- Collins, Randall. 1987. Interaction Ritual Chains, Power and Property: The Micro-Macro Connection as an Empirically Based Theoretical Problem. In: *The Micro-Macro Link*, Jeffrey Alexander et al (eds.), 193–205. Berkeley: University of California Press.
- Giddens, Anthony. 1984. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, Anthony. 1988. *Social Theory and Modern Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Identity; Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Heller, Agneš. 1978/1970. *Svakodnevni život*. Beograd: Nolit.
- Liang WN, Yao JH, Wu J, Liu X, Liu J, Zhou L, Chen C, Wang GF, Wu ZY, Yang WZ, Liu M. March 16th 2021. Experience and Thinking on the Normalization Stage of Prevention and Control of COVID-19 in China. *Zhonghua Yi Xue Za Zhi*. 101.10: 695–699. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33498104/>
- Lu, Zhouxinag. 2019. *A History of Shaolin: Buddhism, Kung Fu and Identity*. Routledge Studies in Cultural History Book. Routledge.
- Morgan, Džo. 2011. *Čitanje svakodnevice*. Biblioteka XX vek. Beograd.
- Nešković, Marta. 2017. Odnos države i budističke zajednice u Kini (Relationship between the State and Buddhist Community in China), *Etnoantropolowski problemi* 12.3: 905–933.
- Nešković, Marta. 2020. Intercultural Pedagogies: Experiencing the Kungfu Teaching Methods at the Shaolin Temple. *International Journal of Anthropology and Ethnology* 4: 13

- Павловић, Александар [Pavlović, Aleksandar]. 2016. Свакодневни живот становника Северне Косовске Митровице [Everyday Life of the Northern Kosovska Mitrovica Residents]. Докторска теза. Филозофски факултет Универзитета у Београду [Doctoral Thesis. Faculty of Philosophy, University of Belgrade].
- Poceski, Mario. 2003. Xuefeng's Code and the Chan School's Participation in the Development of Monastic Regulations. *Asia Major* 16.2: 33–56.
- Poceski, Mario. 2006. Guishan Jingce (Guishan's Admonitions) and the Ethical Foundations of Chan Practice. In: *Zen Classics: Formative Texts in the History of Zen Buddhism*, Steven Heine and Dale S. Wright (Eds.), 15–42. Oxford: Oxford University Press.
- Shi, Yongxin. 2013. *Shaolin Temple in my Heart*. Beijing: China Intercontinental Press.
- Shi, Yongxin. 2014. *Shaolin Gongfu*. Beijing: Jin cheng chubanshe. English edition: Shi Yongxin. 2020. *Shaolin Kungfu* (translated by Ma Lianzhen and Wang Qiong). Beijing: Lighthouse Publishing and People & Tangel Publishing House.
- Spasić, Ivana. 2004. *Sociologije svakodnevnog života*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Sulima, Roh. 2005. *Antropologija svakodnevice*. Biblioteka XX vek. Beograd.
- Yifa. 2002. *The Origins of Buddhist Monastic Codes in China: An Annotated Translation and Study of the Chanyuan qinggui*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Извори

- World Health Organization. January 10th 2020. Novel Coronavirus (2019-nCoV): situation report, 1. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330760>
- World Health Organization. February 16–24th 2020. Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 / COVID-19. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-chinajoint-mission-on-covid-19-final-report.pdf>.

Marta Nešković

LIFE IN THE SHAOLIN MONASTERY IN THE TIME OF COVID 19 PANDEMIC

Abstract: This study is devoted to the life of the Shaolin Monastery community in the time of Covid 19 pandemic. The analysis starts with the reactions of the Shaolin leadership to the state introduced quarantine measures and their application within the Monastery in the period of its complete closure. The text further focuses on how everyday life changed in the time of total quarantine, which lasted for five months. Changes in daily obligations and routines of three groups that comprise the Shaolin community were portrayed, namely, those of the religious monks, warrior monks and foreign kungfu students. The discussion in the end applies theoretical concepts related to everyday life and crisis to the dynamics of the pandemic within the Shaolin Monastery. This study draws upon the official documents issued by the Shaolin Monastery, interviews with the monastic community, and personal experiences of the researcher. The analysis is placed in the context of general epidemiological measures that were introduced in China throughout this period.

Keywords: Shaolin Monastery, Covid 19 pandemic, everyday life, monastic community, China